

I

Încă din zori, drumul se-ntindea de-a lungul dealului printr-un hățiș de bambuși și de iarbă în care calul și călărețul dispăreau uneori complet; apoi capul călugărului ieșit apărea din nou cu casca sa albă, cu nasul mare și osos, cu buzele cărnoase și ironice și ochii săi pătrunzători ce evocau cu mult mai mult orizonturile nelimitate decât rugăciunea. Talia lui înaltă nu se potrivea cu proporțiile poneiului de rasă Kirdi ce-i slujea drept mijloc de transport; picioarele lui, în scările mult prea scurte pentru el, formau un unghi ascuțit cu reverenda sa, făcându-l să se lege uneori în mod primejdios pe șa, când se uita brusc la munții Oulé; era greu să nu recunoști pe chipul său o anumită expresie de fericire. Cu trei zile în urmă, părăsise terenul unde conducea niște săpături pentru institutele belgiene și franceze de paleontologie și, după un drum parcurs în jeep, îl urma călare pe ghid, de patruzeci și opt de ore, prin junglă, spre locul unde se presupunea că trebuie să-l găsească pe Saint-Denis. Nu-l mai zărise pe ghid de la începutul zilei, dar cărarea nu avea ramificații și auzea câteodată, în fața lui, fâșâitul ierburilor și tropotul unor copite. Din când în când ațipea, ceea ce-l făcea să se îmbufneze; nu-i plăcea să-și aducă aminte de cei șaptezeci

de ani câți avea, dar oboseala celor șapte ore petrecute în și îi abătea adesea gândurile spre o reverie, al cărei caracter vag, dar și plăcut era dezaprobat de conștiința sa de călugăr și de mintea sa de savant. Uneori, se oprea și aștepta ca *boy*-ul să-l ajungă din urmă împreună cu calul ce transporta într-un cufăr câteva fragmente interesante, rezultate din ultimele săpături, precum și manuscrisele sale de care nu se despărțea niciodată. Nu se aflau la prea mare înălțime; dealurile prezentau pante ușoare. Uneori, aceste pante începeau să se miște, să trăiască: elefanții. Cerul era, ca totdeauna, de nepătruns, vaporos și luminos, astupat parcă de toată sudoarea pământului african. Chiar și păsările păreau să se fi rătăcit. Cărarea urca în continuare și, la o cotitură, călugărul a văzut, dincolo de dealuri, câmpia Ogo, cu jungla ei bogată și densă pe care nu putea s-o suferi și care era, se gândea el, față de marea pădure ecuatorială, ceea ce e grosolănia perilor de pe trup față de noblețea unor plete. Calculase că aveau să sosească la amiază, dar abia pe la două au ajuns în vârful dealului. A văzut cortul administratorului și *boy*-ul stând pe vine lângă un foc pe cale să se stingă, ocupat cu spălatul gamelelor. Iezuitul și-a vârât capul în cort și l-a găsit pe Saint-Denis moțâind pe patul său de campanie. Nu l-a deranjat, a așteptat să i se instaleze propriul său cort, și-a făcut toaleta, a băut un ceai și a dormit puțin. Când s-a trezit, a simțit imediat cum în tot trupul îl năpădește oboseala. A rămas câteva clipe întins pe spate. S-a gândit cu tristețe că e foarte bătrân și că, în consecință, nu-i mai rămăsese mult timp și că va fi nevoit să se mulțumească, desigur, cu ceea ce știa deja. Când a ieșit din cort, l-a găsit pe Saint-Denis fumându-și pipa, privind dealurile pe care soarele încă nu le părăsise, dar care păreau deja cuprinse de un presentiment. Era un bărbat mai degrabă mic de statură, chel, cu fața cotropită de o barbă dezordonată; purta ochelari cu rame de oțel în fața

unor ochi ce ocupau în întregime obrajii supti, cu pomeți accentuați; umerii săi gârboviți și înguști evocau o viață sedentară, mai degrabă, decât pe aceea a ultimului paznic al marilor turme africane. Au vorbit câțva timp despre prieteni comuni, despre zvonuri de război și de pace, apoi Saint-Denis l-a întrebat pe părintele Tassin despre lucrările sale, interesându-se, în special, dacă era adevărat că, după ultimele descoperiri din Rhodesia, se putea considera cu certitudine că Africa este adevăratul leagăn al omenirii. În sfârșit, i-a venit rândul și călugărului să-și formuleze întrebarea. Saint-Denis n-a părut mirat de faptul că un membru eminent al Ilustrisimei Companii, în vârstă de șaptezeci de ani și care printre Frații de la Misiuni avea reputația de a fi mult mai interesat de originile științifice dovedite ale omului decât de sufletul său, nu ezitase să călătorească două zile ca să vină să-l întrebe despre o fată a cărei frumusețe și tinerețe nu aveau, probabil, mare greutate în mintea unui savant obișnuit să jongleze cu milioane de ani și cu ere geologice. I-a răspuns deci sincer și a continuat să vorbească din ce în ce mai fără reținere și cu un ciudat sentiment de ușurare, în asemenea măsură încât i s-a întâmplat, mai târziu, să se întrebe dacă nu cumva părintele Tassin venise până acolo numai și numai ca să-l ajute să se descarce de acea povară de singurătate și de amintiri care îl copleșea. Călugărul ascultă tăcut, cu o politețe aproape distantă, fără să încerce nici o clipă să-i ofere vreuna din consolările pentru care religia sa era, pe drept cuvânt, atât de celebră. Noaptea i-a prins astfel, dar Saint-Denis continua să vorbească, întrerupându-se o singură dată, ca să-i poruncească *boy*-ului său N'Gola să aprindă focul, ceea ce a pus imediat pe fugă ce mai rămăsese din cer, astfel încât au fost nevoiți să se dea puțin la o parte ca să regăsească tovărășia dealurilor și a stelelor.

II

– Nu, nu pot să pretind că am cunoscut-o cu adevărat, m-am gândit, mai ales, mult la ea, ceea ce este tot un mod de a avea o companie. Desigur, nu fusese sinceră cu mine și nici măcar cinstită: din cauza ei mi-a fost retrasă administrarea unei regiuni la care țineam foarte mult și mi s-a încredințat misiunea de a veghea asupra acestor mari rezervații de turme africane, considerându-se, fără îndoială, că încrederea și naivitatea de care dădusem dovadă în această afacere mă recomandau ca pe un tip mai calificat să mă ocup de dobitoace decât de oameni. Nu mă plâng și găsesc că au fost chiar foarte drăguți cu mine: m-ar fi putut expedia pe undeva, departe de Africa și, la vârsta mea, există rupturi cărora riști să nu le supraviețuiești. Cât despre Morel... Despre el s-a spus deja totul. Cred că era un om care mersese mai departe decât ceilalți în domeniul singurătății – adevărată realizare, în treacăt fie spus, căci, dacă e vorba de recorduri de singurătate, fiecare dintre noi descoperă că are un suflet de campion. În nopțile mele de insomnie, vine adesea pe la mine, cu aerul lui furios, cu cele trei riduri profunde de pe fruntea sa dreaptă, de tip încăpățânat, sub părul zbârlit și în mână cu acea faimoasă servietă de care nu se desprătea

niciodată, burdușită cu petiții și manifeste pentru apărarea naturii. Deseori îi aud vocea repetându-mi, cu acel accent de mahalagiu destul de neașteptat la un om care era, după cum se spune, educat: „Treaba e foarte simplă, câinii nu mai sunt de ajuns. Oamenii se simt al naibii de singuri, au nevoie de companie, au nevoie de ceva mai mare, mai solid, pe care să se sprijine, care să poată rezista cu adevărat. Câinii nu le mai ajung, oamenii au nevoie de elefanți. În consecință, nu vreau să se atingă nimeni de ei.“ Îmi declară chestia asta în modul cel mai serios și, în același timp, lovește scurt în patul carabinei, pentru a da mai multă greutate cuvintelor sale. S-a spus despre Morel că era exasperat de speța umană și nevoit să apere împotriva ei o sensibilitate excesivă, cu arma în mână. S-a afirmat, grav, că e un anarhist, hotărât să meargă mai departe decât ceilalți, că dorește s-o rupă nu numai cu societatea, dar cu însuși neamul omenesc – „dorința de ruptură“ și „a ieși din uman“ au fost, cred, expresiile cel mai frecvent folosite de domnia ziariști. Și, ca și când balivernele astea n-ar fi fost de ajuns, am găsit de curând într-una sau două reviste vechi ce mi-au căzut în mână, la Fort-Archambault¹, o explicație într-adevăr magistrală. Se pare că elefanții pe care Morel îi apăra erau în întregime simbolici, ba chiar poetici, și că bietul om vîsa la un fel de rezervație istorică, pe deplin comparabilă cu rezervațiile noastre africane, în care ar fi interzis să se vâneze, și unde toate vechile noastre valori spirituale, lipsite de dibăcie, puțin monstruoase și incapabile să se apere, și toate vechile noastre idei despre drepturile omului, adevărate supraviețuitoare ale unei ere geologice de mult apuse, ar fi conservate pentru frumusețea lor și pentru educarea morală duminicală a

¹ Actualmente, orașul Sarh, oraș în Ciadul meridional (n.tr.)

strănepoților noștri. Saint-Denis a râs pe tăcute, clătînând din cap. Aici însă, mă opresc. Și eu am nevoie să înțeleg, dar nu în asemenea măsură. La modul general, sufăr mai mult decât gândesc, e o problemă de temperament – și cred că uneori omul înțelege mai bine în felul acesta. Așadar, nu-mi cereți explicații prea profunde. Tot ce vă pot oferi sunt câteva rămășițe – printre care pe mine însumi. Pentru tot restul am încredere în dumneavoastră: sunteți obișnuit cu săpăturile și cu reconstituirile. Mi s-a spus că, în scrierile dumneavoastră, afirmați că specia noastră evoluează în direcția unei spiritualități totale și a unei iubiri totale și că aceasta se va produce în curând – presupun că în limbajul paleontologiei, care nu este exact cel al suferinței umane, cuvântul «în curând» înseamnă un fleac de câteva sute de mii de ani – și că dați bătrânei noastre noțiuni creștine de mântuire un sens științific de mutație biologică. Mărturisesc că nu prea văd ce loc poate avea, într-o viziune atât de grandioasă, o biată fată al cărei principal destin pe lumea asta pare a fi fost să satisfacă niște nevoi care nu sunt tocmai spirituale. În privința Minnei, treacă-meargă – nu contest rolul umil, dar necesar jucat de prostituate în Sfânta Scriptură –, dar ce loc poate avea în teoriile și curiozitatea dumneavoastră de om de știință un individ ca Habib, ce semnificație se poate oare atribui acelui râs tăcut ce-i zgâlțâia, de mai multe ori pe zi și fără motiv aparent, barba neagră când se uita la apele strălucitoare ale râului Logone, prăbușit într-un șezlong pe terasa localului Ciadianul, cu o șapcă de navigator pe cap, agitând fără încetare unul din acele evantaie de hârtie cu reclama purpurie a unei limonade americane și molfăind o țigară de foi umedă și stinsă? Acestea fiind zise, dacă ați venit până aici ca să aflați motivele acelui râs enorm, cele două zile petrecute călare nu vor fi fost în întregime zadarnice. Pot să vă ofer

explicația mea. Închipuiți-vă că m-am gândit mult timp la chestia asta. Mi s-a întâmplat chiar să mă trezesc brusc în cortul meu, singur în fața celui mai frumos peisaj din lume – adică cerul african noaptea – și să mă întreb ce-l poate face pe o canalie ca Habib să râdă cu atâta detașare și cu atâta pură bucurie. Am ajuns la concluzia că libanezul nostru era un om adaptat admirabil la viață și că hohotele sale de râs, satisfăcute, preamăreau o perfectă unire cu ea, o cunoaștere reciprocă, un acord pe care nimic nu l-a tulburat vreodată, ce mai, fericirea. Alcătuiau, amândoi, un cuplu nemaipomenit. Poate că veți trage de aici aceeași concluzie ca unii dintre tinerii mei colegi și anume că Saint-Denis a devenit un bătrân „arogant“ izolat, arțăgos și rău, „că nu mai e de-ai noștri“ și că își află pe deplin locul printre fiarele sălbătice din rezervațiile noastre unde l-a trimis cu atâta sollicitudine și prudență, administrația. Dar era totuși greu să nu fii izbit de acel aer obișnuit al lui Habib de sănătate și de bucurie, de forța sa herculeană, de soliditatea foarte terestră a picioarelor lui, de privirile lui ironice care nu se adresau cuiva în mod special și păreau destinate vieții înseși și, cunoscând cariera atât de reușită a acestei secături, să nu tragi anumite concluzii. L-ați cunoscut, desigur, ca și mine când hotăra destinele localului Ciadianul, la Fort-Lamy¹, alături de tânărul său protejat, de Vries, după ce stabilimentul și-a schimbat a doua sau a treia oară stăpânul – afacerile nefiind strălucite. Cel puțin n-au fost așa până la sosirea domnilor Habib și de Vries care au instalat un bar, au adus o „animatoare“, au încropit un ring de dans pe terasa ce domina fluviul și, în curând, au

¹ Fort-Lamy, vechea denumire a actualei capitale a statului Ciad, N'Djamena, pe vremea când Ciadul, alături de încă trei colonii franceze – Gabon, Moyen-Congo (devenită ulterior Republica Congo) și Oubangui-Chari (devenită Republica Centralafricană, având capitala la Bangui) – făcea parte din Africa Ecuatorială Franceză (A.E.F.), a cărei capitală era Brazzaville. (1910-1958) (n.tr.)

dat unele semne vizibile de prosperitate în plin avânt, ale cărei adevărate surse n-au fost cunoscute decât mult mai târziu. De Vries nu se ocupa deloc de afaceri. Arareori era văzut la Fort-Lamy. Cea mai mare parte a timpului și-o petrecea la vânatoare. Atunci când lumea îl întreba despre absențele asociatului său, Habib râdea tăcut, apoi își scotea țigara de foi dintre buze și făcea un gest larg spre păsările de apă, spre pelicanii veniți să se odihnească pe bancurile de nisip, în amurg, și spre crocodilii care imitau trunchiurile de copaci pe malul Camerunului.

– Ce vreți, băiatul ăsta, dragul de el, nu e foarte prieten cu natura – își petrece timpul urmărind-o până în pânzele albe! E cel mai bun vânător de prin partea locului. A arătat ce poate în Legiunea Străină, fiind obligat să se mulțumească, azi, cu un vânat mai modest. Un sportiv în toată puterea cuvântului. Habib vorbea totdeauna despre asociatul său cu un amestec de admirație și deriziune, uneori aproape cu ură; era greu să nu-ți dai seama că prietenia dintre cei doi bărbați era, mai degrabă, o supunere datorată unei legături secrete dintre ei, independente de voința lor. Nu l-am întâlnit pe de Vries decât o singură dată, mai exact ne-am văzut pe un drum, lângă Fort-Archambault. Se întorcea de la vânatoare, într-un jeep pe care îl conducea personal, urmat de o camionetă. Foarte subțire, se ținea drept, era blond cu păr ondulat, cu o față destul de frumoasă, în genul prusac. A întors spre mine o privire de un albastru deschis care m-a frapat, în ciuda faptului că întâlnirea noastră a fost atât de scurtă – își făcea plinul de benzină, cu bidoane, pe drum și tocmai terminase când am ajuns eu. Îmi mai aduc aminte și că ținea pe genunchi o pușcă ce mă uimise prin frumusețea ei – patul puștii era încrustat cu argint. A demarat fără să-mi răspundă la salut, lăsându-și acolo camioneta, iar eu m-am oprit să stau puțin de vorbă cu

șoferul din neamul Sara care mi-a explicat că se întorcea dintr-o expediție în districtul Ganda și că șeful lui, „vânat mereu, și când plouat“. Mănat de nu știu ce curiozitate, m-am apucat să ridic prelată camionetei. Trebuie să admit că am rămas cu gura căscată. Camioneta era pur și simplu ticsită cu „trofee“: colți de elefant, cozi, capete și piei. Dar cel mai uimitor lucru erau păsările. Erau acolo de tot felul și de toate culorile. Iar frumosul domn de Vries, fără doar și poate, nu aduna exponate pentru niscăi muzee, pentru că majoritatea fuseseră atât de mult ciuruite de alice încât deveniseră de nerecunoscut și, în orice caz, inutilizabile pentru bucuria ochilor. Regimul nostru de vânatoare este așa cum este – n-o să-i iau tocmai eu apărarea – dar nici un permis nu putea justifica ravagiile pe care le făcea. L-am luat puțin la întrebări pe șofer care mi-a explicat, plin de mândrie, că „șefu’ vânat pentru plăcere“. Am oroare de limbă franceză stălcită, unul din marile motive de rușine pentru noi, în Africa, așa încât i-am vorbit în graiul sara și după un sfert de oră am aflat despre performanțele sportive ale lui de Vries destul cât să-i dau, când m-am întors la Fort-Lamy, o amendă care să-l usture la ficiți. Ceea ce, desigur, n-a oprit nimic: există indivizi oricând dispuși să plătească atât cât trebuie ca să-și satisfacă nevoile intime ale sufletului, după cum știți, bineînțeles. M-am dus, de asemenea, să-i fac o scenă protectorului său pe terasa Ciadianul și l-am rugat să modereze întru câtva entuziasmul tânărului său prieten. A râs din toată inima: „Ce vrei, dragul meu: un suflet nobil, o grozavă nevoie de puritate – de unde conflict violent cu natura, n-avea cum să fie altfel, un fel de permanentă reglare de conturi. Membru al mai multor societăți cinegetice, premiat de mai multe ori, foarte mare vânător în fața Domnului – care, din fericire, este la adăpost, fiindcă altfel...“ A făcut mare haz. „E nevoie, în consecință, să se